

**SPRAWOZDANIE
Z REALIZACJI ZADAŃ POWIERZONYCH
GMINIE Z ZAKRESU WSPIERANIA
RODZINY W 2019 ROKU**

Spis treści

Wstęp	3
1. Analiza wydatkowania środków finansowych przez MOPS w 2019 roku na realizację zadań z zakresu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	3
1.1 Źródła finansowania	3
1.2. Środki finansowe z budżetu gminy.....	3
1.3. Środki finansowe z budżetu wojewody	4
2. Charakterystyka systemu wspierania rodziny	5
2.1.Tworzenie i rozwój systemu wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w Gminie Miejskiej Ciechanów	6
2.2. Współfinansowanie pobytu dziecka umieszczonego w systemie pieczy zastępczej.....	14
3. Opracowanie i realizacja 3-letniego Gminnego Programu Wspierania Rodziny.....	16
4. Sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny	18
5. Rządowy Program „ Dobry Start ”	18
6. Podsumowanie	19

Wstęp

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej określa poszczególne zadania ciążące na samorządach w obszarze profilaktyki, wsparcia rodziny, instytucji pieczy zastępczej, jak również usamodzielnienia wychowanków oraz adopcji.

Wsparcie rodziny biologicznej, zgodnie z ustawą, realizowana jest przede wszystkim przez gminne instytucje i organizacje działające na rzecz dziecka i rodziny. Pomoc kierowana jest głównie do rodzin niewydolnych wychowawczo, dotkniętych przemocą, ubogich i zagrożonych wykluczeniem społecznym. W Gminie Miejskiej Ciechanów realizację ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej powierzono Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Ciechanowie.

Do zadań samorządu powiatowego należy zapewnienie instytucjonalnej pieczy zastępczej poprzez pobyt dzieci w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz proces usamodzielniania wychowanków.

Zadania samorządu województwa to prowadzenie regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych dla dzieci, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji oraz interwencyjnych ośrodków readaptacyjnych dla małych dzieci do 1 roku życia oczekujących na adopcję.

1. Analiza wydatkowania środków finansowych przez MOPS w 2019 roku na realizację zadań z zakresu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

1.1 Źródła finansowania

Wydatki Gminy Miejskiej Ciechanów w 2019 roku na realizację zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wynosiły **2.295.854,77** złotych.

Na wydatkowaną kwotę składały się:

1. Środki finansowe z budżetu gminy – 810.188,77zł.
2. Środki finansowe z budżetu wojewody – 1.485.666,00zł.

1.2. Środki finansowe z budżetu gminy – 810.188,77zł.

Zadania z zakresu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej finansowane z budżetu gminy:

- opłaty za pobyt dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych – 122.334,51 zł (15,10%),
- opłaty za pobyt dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej – 189.310,20 zł (23,37%)
- zatrudnienie asystenta rodziny - 94.818,90 zł (11,70%)
- funkcjonowanie Placówki Wsparcia Dziennego – 403.725,16 zł (49,83%).

Placówka Wsparcia Dziennego powstała w 2016 r. w ramach realizacji projektu pt. „Dzieci – nasza wspólna sprawa” dofinansowanego ze środków EFS. Założeniem projektu było utworzenie placówki wsparcia dziennego i stworzenie kompleksowego wsparcia dla dzieci z rodzin borykających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi. Projekt realizowany był zgodnie z umową o dofinansowanie do dnia 30.09.2018 r. Od 01.10.2018 r. Obecnie „Placówka” finansowana jest ze środków własnych gminy. W 2019 r. na funkcjonowanie Placówki została wydatkowana kwota 271.620,74 zł z rozdziału 85504-wspieranie rodziny. Ponadto Gmina Miejska Ciechanów w ramach Porozumienia, powierzyła Placówce Wsparcia Dziennego realizację zadań wynikających z Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Prowadzono zajęcia opiekuńczo-wychowawcze z elementami profilaktyki uzależnień oraz zajęcia socjoterapeutyczne, zakupiono materiały niezbędne do realizacji zajęć opiekuńczo – wychowawczych i socjoterapeutycznych, zakupiono środki czystości, poniesiono inne wydatki związane z funkcjonowaniem Placówki. W ramach w/w porozumienia wydatkowano - 132.104,42 zł z rozdziału 85154 – Przeciwdziałanie alkoholizmowi. Łącznie wydatki związane z funkcjonowaniem Placówki Wsparcia Dziennego wyniosły 403.725,16 zł.

Wydatki związane z zatrudnieniem asystentów rodziny wyniosły 144.894,90 zł. W 2019 roku Gmina Miejska Ciechanów w ramach „Programu asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej na rok 2019” otrzymała dotację na dofinansowanie kosztów zatrudnienia asystenta rodziny w wysokości 50.076,00 zł z rezerwy celowej budżetu państwa, natomiast **94.818,90 zł** to wydatki z budżetu gminy. W związku z powyższym realizacja zadania sfinansowana została w 65,44% ze środków finansowych budżetu gminy, a z rezerwy celowej budżetu państwa- 34,56%.

1.3. Środki finansowe z budżetu wojewody – 1.485.666,00zł

Z budżetu wojewody dofinansowano zatrudnienie asystentów rodziny. Kwotę 50.076,00zł Gmina Miejska Ciechanów otrzymała w ramach udziału w Programie „Asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej na rok 2019”. Na realizację rządowego Programu „Dobry Start” z budżetu wojewody wydatkowano kwotę 1.435.590,00 zł.

1.4. Wydatki związane z realizacją zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w 2019 roku.

<i>Dział</i>	<i>Rozdział</i>	<i>Nazwa</i>	<i>Plan</i>	<i>Wykonanie</i>	<i>%</i>
852	Pomoc Społeczna				
	85154	Przeciwdziałanie alkoholizmowi – Placówka Wsparcia Dziennego	150.000,00	132.104,42	88,07
855	Rodzina				
	85504	Wspieranie rodziny – zatrudnienie asystenta rodziny	150.078,29	144.894,90	96,55
	85504	Wspieranie rodziny – Placówka Wsparcia Dziennego	290.137,00	271.620,74	93,62
	85504	Wspieranie rodziny – Rządowy Program „Dobry Start”	1.435.910,00	1.435.590,00	99,98
	85508	Rodziny zastępcze	189.310,20	189.310,20	100
	85510	Placówki opiekuńczo-wychowawcze	122.334,51	122.334,51	100

2. Charakterystyka systemu wspierania rodziny

Do podstawowych zadań nałożonych na samorząd gminy z zakresu opieki nad dzieckiem i rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej należy:

1. Tworzenie i rozwój systemu wsparcia dla rodziny poprzez:
 - pracę asystenta rodziny,
 - pomoc w opiece i wychowaniu dziecka w placówkach wsparcia dziennego,
 - tworzenie warunków do działania dla rodzin wspierających
2. Współfinansowanie pobytu dziecka umieszczonego w systemie pieczy zastępczej:
 - rodzinnej pieczy zastępczej,
 - instytucjonalnej pieczy zastępczej
3. Opracowanie i realizację 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny.
4. Sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich w wersji elektronicznej i papierowej wojewodzie.

2.1. Tworzenie i rozwój systemu wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w Gminie Miejskiej Ciechanów

Praca pracownika socjalnego

W 2019 roku pracownicy socjalni problem trudności opiekuńczo-wychowawczych zdiagnozowali u 167 rodzin korzystających z systemu wsparcia pomocy społecznej. W porównaniu z wcześniejszymi okresami sprawozdawczymi, liczba rodziców przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych nieznacznie zwiększyła się.

Dane dotyczące liczby rodzin, u których zdiagnozowano bezradność opiekuńczo-wychowawczą

Wyszczególnienie	Ilość rodzin	Ilość osób w rodzinie
Liczba rodzin z dziećmi przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze w tym:	167	563
a) rodziny niepełne	91	294
b) rodziny wielodzietne	77	236
Liczba rodzin, w stosunku, do których Ośrodek wystąpił z wnioskiem o wgląd w sytuację dziecka	19	75

W pracy socjalnej głównie wykorzystywana była metoda pracy z indywidualnym przypadkiem. W ramach pracy socjalnej podejmowano wielopłaszczyznowe działania mające na celu poprawienie funkcjonowania rodziny. Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań, mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do pełnienia tych funkcji. Praca z rodziną jest prowadzona w szczególności w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego.

Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych Ośrodek zapewnia wsparcie, które polega w szczególności na:

1. analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie,
2. wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
3. rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
4. podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
5. pomocy w integracji rodziny,
6. przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
7. dążeniu do reintegracji rodziny.

Praca w obszarze wzmocnienia funkcji rodzicielskich wymaga zwiększonego nakładu pracy, polega na uświadomieniu rodzicom konsekwencji oraz następstw ich działań

i zachowań, proponowania działań naprawczych, wspierania w osiąganiu zamierzonych celów i monitorowania postępów, współpracując z innymi organizacjami i instytucjami działającymi w obszarze wspierania rodziny i dziecka. Działania w tym zakresie nie zawsze znajdują odzwierciedlenie w tworzonej dokumentacji i są niewymierne. Często wiele godzin pracy jest poświęconych na udzielaniu porad, informacji, pomocy w załatwieniu spraw, podejmowaniu interwencji w sytuacjach zagrożenia życia lub zdrowia dziecka, ustalenia faktycznych trudności jak i potencjału tkwiącego w rodzinach.

Pracownicy socjalni w celu wzmocnienia funkcji opiekuńczo - wychowawczych rodzin ściśle współpracowali z następującymi instytucjami:

- Placówką Wsparcia Dziennego działającą w strukturach MOPS,
- Sądem Rejonowym w Ciechanowie, w szczególności z II Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej do Wykonywania Orzeczeń w Sprawach Rodzinnych i Nieletnich,
- Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Ciechanowie będącym organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej dla dzieci pochodzących z Gminy Miejskiej Ciechanów,
- Poradnią Psychologiczno-pedagogiczną w Ciechanowie,
- Biurem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień,
- Komendą Powiatową Policji w Ciechanowie,
- Pedagogami i wychowawcami szkół podstawowych i ponadpodstawowych w Ciechanowie,
- Placówkami służby zdrowia.

Współpraca z wymienionymi wyżej instytucjami miała zarówno charakter konsultacji, wymiany informacji, podejmowania wspólnych działań na rzecz rodzin. W efekcie współpracy 40 rodzin skorzystało ze wsparcia psychologa, 75 rodzin skorzystało w pomocy pedagoga, 49 rodzin współpracowało z asystentem rodziny, w przypadku 64 rodzin pracownicy socjalni podejmowali współpracę z policją i w przypadku 51 rodzin z kuratorem sądowym. Pracownicy socjalni współpracujący z rodzicami mającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, w celu usystematyzowania działań zmierzających do podniesienia umiejętności wychowawczych, czy skuteczniejszego rozwiązywania problemów występujących w rodzinie, zawarli 28 kontraktów socjalnych.

Pracownicy socjalni prowadzą pracę socjalną również z rodzinami niewydolnymi wychowawczo, których dzieci przebywają w pieczy zastępczej. Należy podkreślić, że pracownicy socjalni i asystenci rodziny podejmowali oddziaływania w stosunku do rodziców biologicznych współpracując przy tym z organizatorami rodzinnej pieczy zastępczej oraz placówkami opiekuńczo-wychowawczymi. Współpraca z powyższymi jednostkami polegała przede wszystkim na realizacji działań zmierzających do powrotu dzieci przebywających w pieczy zastępczej do rodzin biologicznych. W 2019 roku pracownicy socjalni:

1. Przygotowali 108 opinii dotyczących sytuacji socjalno-bytowej rodzica biologicznego w celu ustalenia przez PCPR planu pomocy dziecku oraz oceny zasadności dalszego pobytu dzieci w pieczy zastępczej.
2. Sporządzili 102 opinie na potrzeby Sądu Rejonowego w Ciechanowie Wydziału Rodzinne i Nieletnich.

3. Uczestniczyli w 58 posiedzeniach zespołów ds. okresowej oceny sytuacji dziecka, w trakcie, których dokonywano oceny całokształtu sytuacji osobistej dzieci umieszczonych w pieczy, w tym:
 - a) Spotkania w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej Socjalizacyjnej w Gołotczyźnie w 2019 roku odbyły się dwukrotnie w miesiącu marcu i wrześniu – dotyczyły sytuacji 6 dzieci z 5 rodzin.
 - b) Spotkania grup dotyczących analizy sytuacji 55 dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych odbywały się cyklicznie, raz na kwartał w przypadku dzieci do trzeciego roku życia i raz na pół roku w przypadku dzieci starszych.

Pracownicy socjalni współpracowali z Placówką Opiekuńczo-Wychowawczą Socjalizacyjną w Gołotczyźnie również w okresie pobytu dzieci w domu rodzinnym, na przykład w czasie wakacji i ferii zimowych lub świątecznych. Pracownicy socjalni monitorowali funkcjonowanie rodziców w zakresie wywiązywania się z funkcji opiekuńczo-wychowawczych w okresach pobytu dzieci w domu rodzinnym i prowadzili edukację w obszarze stopnia zabezpieczenia potrzeb socjalno-bytowych.

W przypadku 19 rodzin niewydolnych wychowawczo w 2019 roku wystąpiono do Sądu Rodzinnego w Ciechanowie o wgląd w sytuację 42 dzieci z powodów zaniedbań lub braku efektów dotyczących współpracy z asystentem lub pracownikiem socjalnym. Do Sądu Rodzinnego występowano również z wnioskiem o podjęcie działań w stosunku do rodziców, którzy posiadali ograniczoną władzę rodzicielską i nadal nie wywiązywali się należycie ze swoich obowiązków, mimo udzielania kompleksowego wsparcia ze strony naszego Ośrodka. Pisma miały na celu podjęcie działań przez Sąd prawem przewidzianych, np. zmianę formy ograniczenia władzy rodzicielskiej, objęcie nadzorem kuratora sądowego, zobowiązanie rodzin do współpracy z asystentem rodziny lub umieszczenia dzieci w systemie pieczy zastępczej. W efekcie w 2019 roku w przypadku 10 rodzin Sąd Rejonowy w Ciechanowie wydał postanowienie o umieszczeniu 16 dzieci w pieczy zastępczej. W przypadku 9 dzieci nastąpił zgon jednego z rodziców i jednocześnie drugie z rodziców nie żyło lub występowały rażące zaniedbania w zakresie wywiązywania z obowiązków rodzicielskich. Pozostałe przyczyny umieszczania dzieci w pieczy zastępczej to skrajna niezaradność życiowa spowodowana uzależnieniami, zaburzeniami psychicznymi, eurosieroctwo, lub brak umiejętności zapewnienia opieki nad przewlekle chorym dzieckiem.

Analiza dotycząca liczby postanowień Sądu w sprawie umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej.

	Liczba postanowień o umieszczenie w pieczy zastępczej wydanych przez Sąd Rejonowy w Ciechanowie w Gminie Miejskiej Ciechanów		
	2017	2018	2019
Liczba rodzin	4	4	10
Liczba dzieci	5	4	16

Z analizy danych związanych z podejmowanymi interwencjami w okresie sprawozdawczym zwiększyła się liczba interwencji kryzysowych podejmowanych przez pracowników socjalnych. Na 172 rodzin, w których pracownicy podejmowali interwencje w 91 przypadkach interwencje dotyczyły sytuacji związanych z zaniedbaniami opiekuńczo-wychowawczymi lub związane były z przeżywanymi kryzysami rodzinnymi. W związku z bezpośrednim zagrożeniem zdrowia i życia małoletniego dziecka, pracownicy Ośrodka we współpracy z przedstawicielami Policji i służby zdrowia podjęli decyzję o zastosowaniu art. „12 a” ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Praca asystenta rodziny

Pomoc w formie wsparcia przez asystenta rodziny kierowana jest dla rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Pracownik socjalny pracujący z rodziną, widząc konieczność wprowadzenia asystenta w rodzinie sporządzał wywiad środowiskowy na zasadach określonych w ustawie o pomocy społecznej. W wywiadzie przedstawiał obszary dysfunkcji występujące w rodzinie i wnioskował o przydzielenie usługi asystenta. Po zatwierdzeniu wniosku przez dyrektora asystent rozpoczynał pracę z rodziną. Objęcie opieką asystenta rodziny może nastąpić również na wniosek Sądu. W 2019 roku 9 rodzin korzystało z usługi w związku z interwencją Sądu, który zobowiązał rodziny niewydolne wychowawczo do współpracy z asystentem rodziny.

Analiza pomocy udzielonej w formie wsparcia asystenta w latach 2017-2019

	Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny		
	2017	2018	2019
Liczba asystentów rodziny	4	4	3
Liczba rodzin korzystających ze wsparcia	53	55	49
Liczba dzieci objętych wsparciem asystenta	141	144	144
Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną	19	24	26
Liczba rodzin zobowiązanych przez sąd do współpracy z asystentem	11	11	9

Zadania asystentów rodziny skupiały się wokół podniesienia kompetencji społecznych, w tym głównie:

- pomocy w budowaniu prawidłowego wzorca rodzica,
- pomocy w zakresie dbania o sytuację zdrowotną w szczególności małoletnich dzieci,
- pomocy w podjęciu leczenia odwykowego i korzystania ze specjalistycznego wsparcia,
- wzmocnieniu kompetencji rodziców,

- pomocy w egzekwowaniu obowiązku szkolnego dzieci,
- pomocy w budowaniu prawidłowych relacji między członkami rodziny,
- pomocy w poszukiwaniu pracy,
- pomocy w załatwianiu spraw w urzędach i instytucjach,
- doradztwo w prowadzeniu gospodarstwa domowego,
- pomocy w planowaniu budżetu domowego,
- pomocy w wyrobieniu nawyków higienicznych i utrzymania czystości w najbliższym otoczeniu,

Ponadto asystent prowadzi dokumentację potwierdzającą działania podejmowane w konkretnych rodzinach (plan pracy z rodziną, karty pracy) przygotowuje okresowe oceny oraz uczestniczy w przygotowaniu opinii o rodzinie na potrzeby sądu, współpracuje z innymi podmiotami w systemie pieczy zastępczej w szczególności z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, z innymi przedstawicielami instytucji związanymi ze wsparciem rodziny (kuratorem, pedagogiem szkolnym, wychowawcą, pracownikiem socjalnym itp.).

Asystentem rodziny może być osoba z wyższym wykształceniem, posiadająca zaświadczenie o niekaralności, nie może być pozbawiona władzy rodzicielskiej i nie może mieć zawieszonej władzy rodzicielskiej. Rolą asystenta jest praca z rodziną niewydolną wychowawczo i doprowadzenie jej do prawidłowego funkcjonowania.

W 2019 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ciechanowie zatrudniał 3 asystentów rodziny na podstawie umowy o pracę na pełne etaty w systemie zadaniowym. Wynagrodzenia asystentów dofinansowane zostały z budżetu wojewody, w ramach Programu ogłoszonego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej na rok 2019”.

Asystenci podejmowali pracę z rodziną, wspierali w trudnościach w taki sposób, by nie doszło do interwencji w postaci umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. Działaniami wspierającymi, motywującymi i pomocowymi asystenci objęli 49 rodzin, w których wychowywało się 144 dzieci. W przypadku 40 rodzin usługa jest kontynuowana w 2020 roku, natomiast w 10 rodzinach korzystających z usług, asystent zakończył pracę ze względu na:

1. osiągnięcie celów - 4
2. brak współpracy ze strony rodziny- 2
3. brak efektów- 2
4. zmianę metody pracy – 2

Od 1 stycznia 2017 roku z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2016 r. poz. 1860) poszerzył się obszar działań asystenta rodziny poprzez przypisywanie mu funkcji koordynatora w zakresie wsparcia oferowanego kobietom w ciąży z powikłaniami lub rodzącą dziecko, u którego w prenatalnej fazie rozwoju lub w czasie porodu zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu.

Każda kobieta w ciąży z powikłaniami i jej rodzina może skorzystać z pomocy i wsparcia asystenta rodziny, który na podstawie pisemnego upoważnienia może załatwiać w jej imieniu sprawy w różnych instytucjach oraz:

- będzie mógł reprezentować przed instytucjami i urzędami,
- udzieli wsparcia psychologicznego,
- udzieli pomocy w przezwyciężaniu problemów wychowawczych,
- będzie wspierał w realizacji codziennych obowiązków

W 2019 roku rodziny przeżywające takie sytuacje nie deklarowały woli współpracy z asystentem rodziny i nie oczekiwały pomocy w tym zakresie.

W celu zwiększenia kompetencji i umiejętności zawodowych asystentów rodziny i pracowników socjalnych, współpracowano z instytucjami szkoleniowymi a w szczególności z Biurem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień w Ciechanowie, w celu organizacji szkoleń. W 2019 roku pracownicy brali udział w następujących szkoleniach:

1. Psychologia kłamstwa w praktyce operacyjnej/ procesowej, czyli jak odkryć prawdziwe intencje osób uwikłanych w przemoc,
2. Profilaktyka lokalna uzależnień oraz przemocy domowej
3. Praktyczne aspekty działania zespołów interdyscyplinarnych
4. Superwizja grupowa – dwie grupy
5. Praca z osobami chorymi psychicznie, praca socjalna z osobą chorą na schizofrenię
6. Mediacje rodzinne jako sposób rozwiązywania konfliktów
7. Lokalna Konferencja „Dziecko w świecie uzależnień”
8. Ogólnopolska Konferencja „Od juniora do seniora”
9. Konferencja „Dobre praktyki dla Mazowsza w zakresie profilaktyki uzależnień”
10. Ochrona praw i potrzeb dziecka w sytuacjach konfliktów około rozwodowych. Jak pomóc dziecku i rodzinie w sytuacji kryzysu związanego z rozstaniem rodziców
11. Rola asystenta rodziny i jego zadania w świetle nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka w placówkach wsparcia dziennego

Placówka Wsparcia Dziennego pod nazwą Świetlica Środowiskowa działa w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ciechanowie od 1 października 2016 r. Przeznaczona jest dla dzieci i młodzieży z terenu miasta Ciechanów, w wieku 6-18 lat, przy czym w chwili rekrutacji podopieczny nie może mieć ukończone więcej niż 16 lat, wyrażające wolę uczestnictwa w zaplanowanych w ramach placówki zajęciach. W pierwszej kolejności przyjmowane są dzieci i młodzież pochodzące z rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, pochodzące z rodziny o niskim statusie społeczno-ekonomicznym, zazwyczaj korzystające z pomocy społecznej w ramach MOPS.

Kadra zaangażowana w realizację zadań związanych z funkcjonowaniem Placówki w latach 2017-2020

Rok	Liczba dzieci	Liczba pracowników etatowych (kierownik, wychowawcy)	Wychowawcy zatrudnieni na umowę zlecenie		Psycholog/pedagog (umowa cywilno-prawna)	
			Liczba wychowawców	Liczba zrealizowanych godzin	Liczba zatrudnionych pedagogów	Liczba zrealizowanych godzin
2017	28	3	-	-	2	455
2018	28	3 + 1 sprzątaczką	-	-	2	393
2019	48	3 + 1 sprzątaczką	4	2.291 (191 godz. miesięcznie)	1	176

Założone cele placówki:

1. Wspieranie rodzin defaworyzowanych w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
2. Praca z rodziną poprzez rozwijanie jej umiejętności opiekuńczo-wychowawczych prowadzona w formie konsultacji, poradnictwa i mediacji.
3. Stworzenie warunków dorastania dzieci w prawidłowo funkcjonującej rodzinie biologicznej.
4. Kształtowanie poprawnych stosunków między rodzicami, a dziećmi opartych na określonych normach i wartościach.
5. Wyrównanie deficytów rozwojowych i kształtowanie postaw rozwoju osobistego dzieci – rozbudzenie ciekawości świata i motywowanie do działania.
6. Zwiększenie kompetencji społecznych w zakresie konstruktywnego porozumiewania się, rozwiązywania problemów, radzenia sobie ze stresem.

Realizacja celu:

1. Zmiana, na właściwe, postaw, u co najmniej 80% dzieci, poprzez realizację zajęć dydaktyczno-wychowawczych i socjoterapeutycznych. Praca z dzieckiem na podstawie indywidualnych ścieżek reintegracji prowadzonych przez wychowawców i terapeutów.
2. Zapewnienie wszystkim dzieciom organizacji czasu wolnego poprzez rozwój zainteresowań, uzdolnień, umiejętności praktycznych, od poniedziałku do piątku w godzinach 10⁰⁰-18⁰⁰ oraz w 2 soboty w godzinach 8⁰⁰-16⁰⁰.
3. Pomoc dzieciom w nauce - prawie wszystkie dzieci zdały do następnej klasy. Jedna dziewczynka decyzją matki, powtarza klasę pierwszą, celem utrwalenia i wyćwiczenia literek.
4. Wzrost otwartości, poczucia bezpieczeństwa, opiekuńczości i odpowiedzialności za młodszych kolegów poprzez udział podopiecznych w imprezach integracyjnych, spotkaniach okolicznościowych, a także spotkaniach z ciekawymi osobami, np. osoby z niepełnosprawnością, pełnomocnikiem starosty ds. osób niepełnosprawnych,

- dzielnicową.
5. Indywidualne spotkania z rodzicami prowadzone przez kierownika placówki i psycholog (średnio 1 w tygodniu) celem kształtowania systemu wartości, rozwiązywania konfliktów rodzinnych z dzieckiem, nabycia umiejętności społecznych i emocjonalnych.
 6. Eliminacja zachowań niepożądanych w rodzinie poprzez zgłaszanie pracownikom socjalnym i asystentom rodziny, przez kierownika placówki i wychowawców, niepokojących sytuacji sygnalizowanych przez dzieci. Udział w spotkaniach zespołu interdyscyplinarnego „Niebieska Karta” - 3 rodziny.
 7. Spotkania kierownika placówki z dzielnicową, pedagogiem szkolnym i kuratorem w sprawie poprawy sytuacji rodzinnej podopiecznych placówki.
 8. Zorganizowanie warsztatów dla rodziców (4 spotkania) nt. kształtowania prawidłowych postaw interpersonalnych i społecznych, rozwiązywanie konfliktów w rodzinie, motywowanie dzieci do nauki.

Analiza zrealizowanych zajęć w Placówce w latach 2017-2019

Rodzaj zajęć	Liczba zrealizowanych godzin		
	2017	2018	2019
Socjoterapia, terapia uzależnień, terapia przemocy	180	0	696
Zajęcia dodatkowe uzupełniające wiedzę dydaktyczną z zakresu szkolnego	400	250	366
Zajęcia rozwijające zainteresowania, np. informatyka, techniki uczenia się, doradztwo zawodowe	170	146	94
Koła zainteresowań, np. florystyczno-plastyczne, fotograficzne, sportowe	180	168	60,5
Liczba wycieczek wyjazdowych	4 wycieczki	1 wycieczka	2 wycieczki

Tworzenie warunków do działania dla rodzin wspierających

Uzupełnieniem systemu wsparcia w środowisku lokalnym jest możliwość objęcia dziecka i rodziny pomocą rodziny wspierającej. Z bezpośredniego otoczenia dziecka (np. sąsiedzi, rodzina zaprzyjaźniona) wyszukuje się rodzinę wspierającą, która pomaga rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka prowadzić gospodarstwo domowe, kształtować właściwą postawę przy wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Rodzinę wspierającą ustanawia Prezydent Miasta po uzyskaniu pozytywnej opinii od Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wydanej na podstawie wywiadu środowiskowego. Zasady zwrotu poniesionych kosztów określa umowa zawarta pomiędzy rodziną wspierającą a Prezydentem Miasta. Rodzinie wspierającej przysługuje zwrot kosztów

związanych z udzielaną pomocą w opiece i wychowaniu dziecka (np. zwrot kosztów biletów do kina, teatru, na basen itp.).

W 2019 roku nie wystąpiła potrzeba ustanowienia rodziny wspierającej, ponieważ w otoczeniu rodzin niewydolnych wychowawczo nie znalazła się osoba gotowa do pełnienia roli rodziny wspierającej.

2.2. Współfinansowanie pobytu dziecka umieszczonego w systemie pieczy zastępczej

Po wejściu w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, czyli od 1 stycznia 2012 roku, wydatki związane z pobytem dzieci w pieczy zastępczej częściowo obciążają gminę na terenie, której dziecko zamieszkuje. Decyzję o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej podejmuje sąd, zaś odpłatność za pobyt dzieci w różnych formach pieczy zastępczej ustala powiat. Gmina nie ma wpływu na podejmowane decyzje.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- rodzina zastępcza: spokrewniona, niezawodowa, zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna,
- rodzinny dom dziecka.

Rodziny zastępcze spokrewnione to takie, w których opiekę i wychowanie nad dzieckiem przejmuje rodzina zobowiązana do alimentacji (np. dziadkowie) oraz rodzeństwo, które nie jest zobowiązane do alimentacji.

Rodzinę zastępczą niezawodową tworzą osoby niespokrewnione z dzieckiem oraz krewni niebędący wstępnymi i zstępnymi dziecka, (czyli np. ciocie, wujkowie).

Rodzinę zawodową, w tym zawodową pełniącą funkcję pogotowia rodzinnego, tworzą osoby niespokrewnione z dzieckiem. Pogotowie rodzinne zajmuje się dziećmi przez krótki okres czasu tj. od chwili umieszczenia dziecka w rodzinie do momentu wydania postanowienia sądu o jego dalszych losach.

W rodzinach zastępczych, w tym samym czasie, nie może przebywać więcej niż troje dzieci lub pełnoletnich wychowanków chyba, że zajdzie konieczność umieszczenia liczniejszego rodzeństwa.

Rodzinny dom dziecka działa na podobnych zasadach jak rodzina zastępcza zawodowa, ale jest przygotowany do sprawowania pieczy nad większą liczbą dzieci, nie więcej jednak niż nad ośmiorgiem. Rodziny zastępcze zawodowe oraz osoby prowadzące rodzinny dom dziecka są zobowiązane do odbycia specjalistycznego szkolenia w rozszerzonej formie i otrzymują za swoją pracę wynagrodzenie.

Do instytucjonalnych form pieczy zastępczej zalicza się placówki opiekuńczo-wychowawcze, które zapewniają dzieciom całodobową opiekę i wychowanie, w sytuacji, gdy nie może być ono umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej.

W 2019 roku w pieczy zastępczej (według nowych zasad umieszczania dzieci obowiązujących od 1 stycznia 2012 roku) przebywało 50 dzieci z 36 rodzin. Dzieci przebywały w 36 rodzinach zastępczych i w 2 placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Dzieci przebywające w systemie pieczy zastępczej w 2019 roku według obowiązujących zasad

Rodzina zastępcza/placówka	Liczba rodzin zastępczych /placówek	Liczba dzieci	Liczba rodzin biologicznych
Rodzina zastępcza zawodowa	4	11	4
Rodzina zastępcza niezawodowa	6	6	6
Rodzina zastępcza spokrewniona	18	20	18
Rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	1	5	1
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	7	8	7
Razem	36 rodzin 2 placówki	50	36

Dzieci przebywają w pieczy zastępczej do czasu uregulowania ich sytuacji, tj. adopcji lub powrotu do rodziny naturalnej. Gmina partycypuje w kosztach pobytu dziecka w rodzinie zastępczej i należy to do zadań własnych gminy.

Analiza danych dotyczących ilości dzieci przebywających w pieczy w latach 2017-2019

Forma zabezpieczenia	Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej		
	2017	2018	2019
Rodziny zastępcza	21	20	42
Placówka Opiekuńczo-wychowawcza	5	4	8
Łącznie	26	24	50
Wydatki finansowe	270.167,71 zł.	273.148,98 zł.	311.644,71 zł.

Wysokość kosztów ponoszonych przez gminę jest uzależniona od długości okresu w którym dziecko przebywa w pieczy zastępczej. Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, gmina zobowiązana jest do współfinansowania pobytu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w wysokości odpowiednio:

- 1) 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 2) 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 3) 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Wydatki Gminy Miejskiej Ciechanów na współfinansowanie form pieczy zastępczej w 2019 r.

Forma pieczy zastępczej	Liczba dzieci	Wydatki			RAZEM
		10%	30%	50%	
Rodzina zastępcza spokrewniona	20	3.649,14	15.632,48	43.431,00	62.712,62
Rodzina zastępcza niezawodowa	6	1.179,57	1.185,03	30.361,87	32.726,47
Rodzina zastępcza zawodowa	11	4.511,22	0	86.237,76	90.748,98
Rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia opiekuńczego	5	3.122,13	0	0	3.122,13
Placówka opiekuńczo-wychowawcza	8	15.028,06	7.109,95	100.196,50	122.334,51
RAZEM	50	27.490,12	23.927,46	260.227,13	311.644,71

3. Opracowanie i realizacja 3-letniego Gminnego Programu Wspierania Rodziny

Wypełniając dyspozycje zapisane w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej realizowano założenia „Programu wspierania rodziny na lata 2017-2019”. Adresatami „Programu” są rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Program obejmuje działania w następujących obszarach:

1. Bezpieczeństwo socjalne - wsparcie finansowe z funduszu pomocy społecznej, z systemu świadczeń rodzinnych oraz funduszu alimentacyjnego. Przyznawanie i wypłatę stypendiów socjalnych, dodatków mieszkaniowych, ulg dla rodzin wielodzietnych (karta dużej rodziny)
2. Rozpoznanie problemów rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych - diagnozowanie rodzin podczas wywiadu środowiskowego, ustalenie planu pomocy, monitorowanie rodzin przez pracowników socjalnych oraz przedstawicieli innych zawodów wspierających rodzinę.
3. Wzmacnianie zachowań umożliwiających prawidłowy przebieg procesu wychowania i pomocy dla rodzin niewydolnych wychowawczo - realizację wsparcia edukacyjnego i działań profilaktycznych wspierających wychowanie dzieci i młodzieży, wspieranie różnych form aktywności zmierzających do właściwych postaw prospołecznych, rozwój lokalnej infrastruktury w zakresie poradnictwa, tworzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci.
4. Wzmocnienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodzin, których dzieci trafiły do pieczy zastępczej - wzmocnienie poczucia odpowiedzialności za własną sytuację życiową, dostarczenie wiedzy na temat prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczej, umożliwienie rodzinom korzystania z pomocy asystenta rodziny, uświadomienie konieczności podjęcia terapii lub specjalistycznego leczenia.
5. Budowanie systemu środowiskowego wsparcia w dziennych placówkach opiekuńczo-wychowawczych, dla dzieci z rodzin ubogich i zagrożonych wykluczeniem społecznym - realizacja zajęć rozwijających zainteresowania dzieci i ich zachowania prospołeczne.
6. Kształtowanie właściwych postaw społecznych na rzecz rozwoju osobistego i społeczności lokalnej – poprzez tworzenie i rozwijanie warunków służących aktywnemu uczestnictwu mieszkańców w kulturze i sporcie, inspirowanie i organizowanie imprez otwartych adresowanych do szerokiego grona odbiorców (imprez integrujących rodzinę). Zwiększenie dostępności i stworzenie warunków organizacyjnych i finansowych do optymalnego wykorzystania obiektów kulturowych i sportowych w czasie wolnym od nauki i pracy.
7. Wspieranie potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży - poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych, wczesna diagnoza uczniów z problemami w nauce i wyrównywanie ich szans poprzez rozwój zespołów kompensacyjno-korekcyjnych i wyrównawczych, wzbogacenie oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży.
8. Doskonalenie lokalnego systemu wsparcia rodziny poprzez podnoszenie kompetencji kadr działających na rzecz dziecka i rodziny - poprzez udział w szkoleniach, kursach oraz warsztatach podnoszących kwalifikacje zawodowe pracowników zajmujących się pomocą dziecku i rodzinie, w szczególności asystentów rodziny.

W 2019 roku przeprowadzono działania związane z opracowaniem Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Ciechanów, który będzie obowiązywał na lata 2020-2022.

4. Sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny

Sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej oraz papierowej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego należy do obowiązkowych zadań gminy. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ciechanowie realizował powyższe zadanie w 2019 r., sporządzając terminowo sprawozdania z zakresu wspierania rodziny, przysyłając je Wojewodzie z wykorzystaniem Centralnej Aplikacji Statystycznej lub w wersji papierowej.

5. Rządowy Program „Dobry Start”

Program „Dobry Start” jest kolejnym komponentem kompleksowej i długofalowej prowadzonej przez rząd polityki rodzinnej. Na podstawie art. 187a ust 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Rada Ministrów ustanowiła rządowy program wsparcia rodzin z dziećmi w ponoszeniu wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego. Szczegółowe warunki realizacji rządowego programu „Dobry Start” określa Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 roku.

Świadczenie „Dobry Start” przysługuje raz w roku na dziecko uczące się w szkole, aż do ukończenia przez nie 20 lat (także w przypadku ukończenia 20 lat w bieżącym roku przed rozpoczęciem roku szkolnego). Dzieci niepełnosprawne, uczące się w szkole, otrzymają świadczenie do ukończenia przez nie 24 roku życia (także w przypadku ukończenia 24 lat w bieżącym roku przed rozpoczęciem roku szkolnego).

Wsparcie z programu „Dobry Start” przysługuje rodzicom, opiekunom prawnym i faktycznym, (opiekun faktyczny to osoba, która sprawuje opiekę nad dzieckiem i wystąpiła do sądu o jego przysposobienie), rodzinom zastępczym, osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka, a także dyrektorom placówek opiekuńczo-wychowawczych i dyrektorom regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych.

Świadczenie „Dobry Start” wynosi 300,00 zł jednorazowo na dziecko i jest co do zasady niepodzielne, jednak podobnie jak w przypadku świadczenia wychowawczego, gdy dziecko zgodnie z orzeczeniem sądu jest pod opieką naprzemienną obydwójga rodziców rozwiedzionych, żyjących w separacji lub żyjących w rozłączeniu, sprawowaną w porównywalnych i powtarzających się okresach, kwotę świadczenia „Dobry Start” ustala się każdemu z rodziców w wysokości połowy kwoty przysługującego świadczenia „Dobry start” (czyli 150 zł) – § 5 ust. 2 rozporządzenia.

Liczba dzieci, na które wypłacono świadczenie „Dobry Start” w 2019 r. - **4.631**

W tym:

Szkoła podstawowa – 3.078

Szkoła ponadpodstawowa	– 1.117
Dotychczasowe gimnazjum lub dotychczasowa szkoła ponadgimnazjalna	– 401
Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii	– 5
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy	– 27
Specjalny Ośrodek Wychowawczy	– 3

Liczba złożonych wniosków o przyznanie świadczenia w 2019 r. – **3.512**

Wydatki na realizację rządowego programu „Dobry Start” w 2019 roku wyniosły 1.435,59 zł., w tym wydatki na świadczenia 1.389.300,00 zł. i wydatki na koszty obsługi 46.290,00 zł.

6. Podsumowanie

Wydatki związane z realizacją zadań z zakresu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w 2019 roku zwiększyły się z powodu konieczności zabezpieczenia opieki małoletnim dzieciom, w stosunku do których Sąd stwierdził rażące zaniedbania w obszarze opiekuńczo-wychowawczym. W przypadku 16 dzieci zostało wydane postanowienie o umieszczeniu w rodzinach zastępczych – 10 dzieci, w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej – 5 dzieci i Regionalnej Placówce Opiekuńczo-Terapeutycznej w Ignatkach - 1 dziecko. Z tego też powodu zwiększeniu uległy wydatki na finansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej, jak również z uwagi na wzrost procentowego udziału gminy w odpłatności za dzieci umieszczone w pieczy zastępczej we wcześniejszych latach. W 2019 roku w porównaniu do roku poprzedniego zwiększyła się ogólna liczba zarówno dzieci przebywających w pieczy zastępczej, jak i liczba rodzin biologicznych, którym sąd ograniczył władzę rodzicielską poprzez umieszczenie dzieci w systemie pieczy zastępczej. Liczba dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej będzie również zależna od sprawnego systemu profilaktycznego, w tym również zatrudnienia asystentów rodziny i pracowników socjalnych oraz zaangażowania przedstawicieli innych służb pracujących w obrębie wspierania rodziny. Ważna jest również stabilność, posiadanie doświadczenia w zatrudnieniu kadry, której będą powierzane zadania pracy z rodzinami doświadczającymi trudności w obszarze pełnienia funkcji rodzicielskich. Praca przedstawicieli służb społecznych powinna być połączona ze wsparciem ze strony środowiska lokalnego, bliższych i dalszych krewnych, ale przede wszystkim łączyć się z aktywnością rodzin dotkniętych problemem dysfunkcyjnym. Dostrzega się zwiększenie występowania wśród rodzin biologicznych złożonych problemów społecznych, przy których występowaniu pracownicy służb społecznych napotykają na ogromne bariery w osiągnięciu efektów oddziaływania. W szczególności dotyczy to występowania uzależnień, zaburzeń psychicznych, niezaradności życiowej, sieroctwa lub eurosieroctwa. Nadal utrzymują się deficyty w dostępności do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego np. rodzinnego, psychiatryczno-psychologicznego oraz terapii rodzinnych, co ma wpływ na efektywność podejmowanych działań.